

dagslovgivning jo være aldeles umulig at gennemføre; thi selv om man kan lufte de egentlige Bærksteder, kan man selvfølgelig ikke forbyde Udførelsen af Affordarbejde i Hjemmet. Jeg anfører disse Ting, ikke fordi jeg tillægger mig nogen særlig Indsigt i disse Sager, men kun fordi jeg vil motivere den Betragtning, hvorfra jeg gaar ud, at det er Spørgsmaal, der kræve en meget nøie Overveielse, og at det er Ting, som det ikke faaledes gaar an at stride til at afgjøre med et Pennestrøg. Der er ogsaa, en anden Side af denne Sag, som forekommer mig at være meget vanskelig, og det er, hvorledes man vil opstille Arbejderbegrebet. Ganste vist kan man snart blive enig om at henhøre Fabrikarbejderne derunder og, maasse, tilbøls ogsaa Evidene, i det Mindste for saa vidt de arbeide paa Bærkstedet; men det synes mig at være et meget vanskeligt Spørgsmaal, hvorledes en saadan Hviledagslovgivning skulde bringes til Anvendelse paa hele Lyendeklassen; thi jeg anser det for givet, at man ikke kan ville give en Lov, som kan medføre, at Ens Tjenestekarl kunde negte at fodre Ens Kreaturer om Søndagen, eller Ens Koffepige kunde negte at lave Middagsmad om Søndagen. Forsaa vidt man ogsaa vilde gennemføre Helligdagsanordningen paa disse Omraader, vilde det altsaa dog være nødvendigt at se sig nærmere for, hvorledes man vil affatte de enkelte Bestemmelser. Jeg nævner som sagt disse Ting, ikke fordi jeg vil tillægge mig nogen positiv Mening om, hvorledes disse Spørgsmaal bør ordnes eller ikke ordnes, men for at motivere den Betragtning, at det er henfigtsmæssigt at holde dem ude af denne Lov. Derimod vil jeg i og for sig ikke udtale mig imod, at der i denne Lov optages Bestemmelser, som svare til Bestemmelserne i § 4 af Forordning af 26de Marts 1845. Derfor det kunde lykkes at formulere saadanne Bestemmelser paa en Maade, der passede meget bedre med nærværende Tids Forhold, end jeg tror, at Tilfældet er med Bestemmelsen i Forordningen af 1845, vilde de ikke fra min Side møde nogen afgjort Modstand, for saa vidt man ellers kunde forenes om Sagen. — Den anden almindeligere Betragtning, som har optaget en stor Del af Tiden under denne Forhandling, angaar Bestemmelserne i Lovforslagets § 7 og navnlig Spørgsmaalet om, hvorvidt denne Bestemmelse er stridende mod Grundloven eller ikke. Jeg skal her foreløbig bemærke, at det rigtignok forekommer mig at være temmelig uomtvisteligt, at hvis den Betragtningssmaade er rigtig, at Grundloven hjemler en ubetinget Forsamlingsfrihed, saaledes at ingen Berdens Ting, ingen særlig Lov, ældre eller yngre, kan begrænsede den, og at Grundloven altsaa er saaledes at forstaa, at Borgerne have Lov til at samle sig ubevæbnede, naar, hvor og hvordan de ville, saa kan man heller ikke komme ind paa Mellemveie, og da kan jeg ikke se, hvorledes man endog skulde

kunne komme saa vidt at sige, at disse Forsamlinger ikke maa holdes lige udenfor Kirken eller ikke maa holdes i den egenlige Gudstjenestetid, eller hvad man i denne Henseende vil opstille. Er Grundlovens Bestemmelse virkelig at opfatte, som det forekommer mig, at man har villet gjøre gjældende fra de Herrens Side, saa er det for mig klart, at da maa de konsekvent sige, at ingen som helst Begrænsning af Forsamlingsfriheden kan forsvares lige overfor Grundloven. Men den Omstændighed, at jeg har tilladt mig at sætte § 7 ind i Lovforslaget, viser jo ogsaa noksom, at jeg for mit Bedkommende ikke hylder denne Fortolkning af Grundloven. Jeg tror, at det blev tilstrækkelig paavist igaar af det ærede Medlem for Kjøbenhavns 6te Valgkreds (Hindenburg) — hvorledes man end ellers vil dømmen om hans Foredrag, og om man vil være enig eller ikke i hans hele Argumentation — at de Forhandlinger, der i 1853 og 1862 bleve førte her i Salen, vise, at i alt Fald den Gang havde den Anstuelse ikke rundet Terrain her i Salen, at Helligdagsanordningens § 11 skulde staa i Strid med Grundloven, og jeg tror derfor, at man for saa vidt og i Kraft deraf med fuld Føie kan paastaa, at den hele Theori om Grundlovsparagrafens Forstaaelse og om dens Virkning med Hensyn til Helligdagsanordningen og andre særlige Love er af temmelig ny Dato. Det er derfor ogsaa efter min Mening, at det hviler paa fuldstændige Misforstaaelser, naar man her vil gjøre gjældende, at enkelte af vore juridiske Forfattere ved deres Ytringer i Skrifter skulde have vist, at de hylbede denne Anstuelse. Dette er et Sinne, som er blevet temmelig udsjællig debatteret her, og paa hvis Enkeltheder jeg ikke skal komme videre ind. Men jeg maa dog gjøre en lille Bemærkning, som maasse kunde tjene til at belyse, hvad der er yttret med Hensyn til disse Forfattere eller i det Mindste to af dem, hvis Navne man — og vistnok med Føie — har lagt en særlig Vægt paa. Jeg skal da først bemærke, at forsaavidt man har villet gjøre gjældende, at N. W. Scheel utvetydig har vedkjendt sig den Anstuelse, at § 11 i Helligdagsanordningen og andre lignende Bestemmelser skulde være usforenelige med Grundloven, vil man vistnok faae det allersimpleste Bevis for, at dette ikke kan have været hans Mening, deri, at det var hans Ord, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 6te Valgkreds igaar oplæste for os. Det var nemlig Scheel, der var Justitsminister i 1853, da det Lovforslag, som det ærede Medlem omtalte, var for her i Thinget. Og hvad angaar en anden af vore Retskyndige, som man har villet tage til Indtægt for denne Opfattelse, nemlig Drsted, saa er det bekendt nok, at han sad i et Ministerium, som netop under Paaberaabelse af Helligdagsanordningen forbrød offentlige Forsamlinger (Berg: Ikke om Søndagen!). Ja, om Helligdagen; jeg huffer ganste